

Grażyna BALOWSKA
Uniwersytet Opolski

DOI: 10.14746/bo.2021.4.10

**Badania stylistyczne inspirowane dorobkiem naukowym
Profesor Jany Hoffmannovej**

Na czeskim rynku wydawniczym ukazała się interesująca publikacja z zakresu lingwistyki *Jak je důležité míti styl. Pocta Janě Hoffmannové*¹. Omawiana pozycja jest wieloautorskim zbiorem studiów opublikowanym dla uczczenia jubileuszu wybitnej czeskiej językoznawczynie, Jany Hoffmannovej, która w swojej pracy badawczej poświęciła się oglądowi języka czeskiego w perspektywie stylistycznej z różnych jej aspektów. W dorobku Badaczki znajdują się zarówno monografie autorskie i współautorskie, jak również szereg artykułów naukowych opublikowanych w renomowanych czasopismach krajowych i zagranicznych oraz liczne studia wydane w tomach zbiorowych². Są to prace cenne dla rozwoju stylistyki oraz lingwistyki tekstu, szczególnie zaś analizy dialogu w różnych sferach komunikacji³, również na szerszym tle badań nad czeszczyzną mówioną (por. Hoffmannová, Čmejrková 2011; Hoffmannová, Homoláč, Mrázková 2019). Prezentowany tom jubileuszowy odzwierciedla owe rozległe zainteresowania naukowe Jany Hoffmannovej i wskazuje, że dorobek naukowy Uczzonej inspiruje badaczy do dalszych stylistycznych eksploracji.

Teksty opublikowane w omawianym zbiorze zostały podzielone na pięć części tematycznych oddających wielowymiarowość badań stylistyki językoznawczej. Tytuły poszczególnych części (I. *Stylistika a její teoretické reflexe*, s. 25–120; II. *Stylistika a syntax, lexikologie, gramatika*, s. 123–217; III. *Stylistika a umělecké texty*, s. 221–

¹*Jak je důležité míti styl. Pocta Janě Hoffmannové*, red. Lucie Jilková, Kamila Mrázková, Helena Özörencik, Praha 2020, 561 s. ISBN 978-80-7422-767-7.

²Por. wykaz dorobku naukowego Profesor Jany Hoffmannovej zawarty w omawianej publikacji (s. 479–533) liczący 548 pozycji. Por. też przedmowę otwierającą prezentowany tom i poświęconą Badaczce (*Předmluva*, s. 9–21) oraz artykuły jubileuszowe, np. Hampl 2020.

³Szereg publikacji z tego zakresu jest wynikiem wieloletniej pracy zespołowej Autorki z Olgą Müllerovou czy Jiřím Zemanem, np. Hoffmannová, Müllerová, Schneiderová 1992; Hoffmannová, Müllerová 1994; Hoffmannová, Müllerová 1999; Hoffmannová, Müllerová, Zeman 1999; Hoffmannová, Müllerová 2000; Hoffmannová, Müllerová 2007. Por. również Hoffmann, Hoffmannová 2015.

–307; IV. *Stylistika a média tradiční i elektronická*, s. 311–411; V. *Stylistika a institucionální komunikace*, s. 415–493) przywołują na myśl powszechnie znaną publikację Jany Hoffmannovej *Stylistika a...* (Hoffmannová 1997), w której Autorka, ukazując interdyscyplinarny rozwój stylistyki, objaśnia relacje między tą a innymi dyscyplinami językoznawczymi, np. analizą dyskursu, gramatyką, semantyką czy lingwistyką tekstu.

Artykuły pomieszczone w pierwszej części prezentują różnorodnie rozstrzygnięcia teoretyczno-metodologiczne we współczesnej stylistyce. Podkreślona zostaje między innymi konieczność antropologiczno-kulturowego podejścia do nowoczesnych badań nad stylem (Juraj Dolník), zaprezentowany jest także rozwój stylistyki funkcjonalnej wraz z propozycją definicji nowego stylu – stylu komercyjnego (Alena Bohunická), omówione są dociekania filozoficzne Ludwika Wittgensteina na temat gier językowych i ich zastosowania w badaniach XXI wieku (Jan Kořenský). Bezpośrednie odniesienie do dorobku naukowego Jany Hoffmannovej (Hoffmannová 1997) zawiera kolejny tekst, zwracający uwagę na rozwijający się nowy wymiar eksploracji współczesnej stylistyki, jakim jest obszar komunikacji codziennej, obejmujący teksty mówione (potoczne), dialogowe (Ol'ga Orgoňová). W części tej zaprezentowano także interdyscyplinarną metodę analizy wielomodalnych tekstów pisanych opierającą się na podejściu stylistycznym i semiotycznym (Lucie Saicová Římalová), funkcjonowanie fenomenu *hovorová čeština*, *hovorový jazyk* w myśli językoznawczej oraz we współczesnej komunikacji (Soňa Schneiderová), nowe podejście do rozumienia pojęcia *styl* przez Jana Mukařovskiego (Ondřej Sládek) czy do wewnętrznego zóznicowania odmian funkcjonalnych czeszczyzny (Oldřich Uličný).

Druga część publikacji zawiera artykuły, których autorzy koncentrują się na charakterystyce stylistycznej różnych typów tekstów, zwracając uwagę na dobór i funkcję stosowanych w nich środków językowych. Analizie poddane zostało używanie czasownika *řici/řikat* oraz partykuły *prý/prej* w korespondencji Karla Havlíčka (Robert Adam), stosowanie zdań względnych w pisanych czeskich tekstach specjalistycznych, publicystycznych i artystycznych (Jana Bílková) oraz struktura tematyczno-rematyczna zdań w języku angielskim i w ich przekładzie na język czeski (Eva Hajičová). Poruszona została tu także problematyka wpływu przemian historyczno-społecznych na stylistyczne nacechowanie czeskich uniwerbizmów (Ivana Kolářová), zastosowania frazeologii somatycznej jako środka wprowadzającego mowę niezależną w tekstach beletrystycznych i publicystycznych oraz w mowie potocznej (Marie Kopřivová) czy przysłówków przestrzennych w tekście mówionym i pisanym (Marie Mikulová, Jarmila Panevová), jak również zaprezentowano sfery użycia i określono stylistyczne nacechowanie neologizmu *zkázopravci* (Josef Šimandl).

Samodzielną część stanowią artykuły, w których przedmiotem eksploracji są teksty literatury pięknej. Szczegółowemu lingwistycznemu oglądowi poddane zos-

tały takie zagadnienia, jak funkcjonowanie nazw własnych w przedwojennych żydowskich anegdotach (Žaneta Dvořáková) czy archaizmów w przekładzie na język czeski powieści Honoriusza Balzaka *Stracone zrudzenia* (František Šticha), charakterystyka językowych wykładników stylizacji oralnej w tekstach współczesnych (Petr Mareš) oraz piętnastowiecznych (Barbora Řežničková), jak również analiza cech stylistycznych pieśni ludowej z przełomu XVIII i XIX wieku (Petr Nejedlý) oraz konceptualizacja ŽYCIA w tekstach współczesnych czeskich piosenek (Irena Vaňková).

Czwarta część publikacji obejmuje teksty poświęcone problematyce komunikacji medialnej w tzw. mediach tradycyjnych i elektronicznych. Artykuły prezentują różne aspekty analizy stylistycznej poszczególnych wypowiedzi medialnych. Przedstawiona została analiza funkcjonalno-semantyczna słowa *takže* występującego w codziennej komunikacji oraz w języku prezenterów programów telewizyjnych (Martin Havlík, Lucie Jílková), jak również charakterystyka języka blogu kulinarnego na tle rozważań na temat blogu jako specyficznego gatunku wypowiedzi medialnej (Alena Macurová) oraz analiza intertekstualnych odniesień występujących na kontaktach czeskich polityków i dziennikarzy na Twitterze (Kamila Mrázková, Jiří Homoláč). Ponadto zaprezentowane zostały: strategie manipulacyjne i perswazyjne w telewizyjnych programach wróżbiarskich (Pavol Odaloš), język i styl komentarzy transmisji telewizyjnych z zawodów w łyżwiarstwie figurowym (Daniela Slančová), psycholingwistyczne czynniki osobowości i ich wpływ na styl nieoficjalnej komunikacji elektronicznej (Bronislav Stupňánek) a także jeden z typów dialogu, tzw. dialog fikcyjny, występujący w audycjach radiowych (Jiří Zeman).

Ostaną grupę tekstów stanowią studia odnosząca się do komunikacji instytucjonalnej. Tę część publikacji otwiera artykuł poświęcony analizie siedemnastowiecznych osobistych dopisków Samuela z Veleslavína, syna Daniela Adama z Veleslavína, do dzieła *Kalendář historický* (Alena Černá). Ponadto omawiana jest problematyka stylistyczna poruszana przez poradnię językową Instytutu Języka Czeskiego CzAN w latach 2016–2019 (Klára Dvořáková), prezentowana jest także charakterystyka tzw. fenomenu „mówienia za drugiego” w rozmowach tłumaczonych (Jiří Homoláč, Tamah Sherman) oraz tematyczno-rematyczna analiza matematycznych zadań tekstowych (Milada Hirschová), jak również opisane są strategie komunikacyjne studenckich podań skierowanych do przedstawicieli wyższej uczelni (Pavla Chejnová). Tę część tomu jubileuszowego zamyka tekst prezentujący pragmatyczną i lingwistyczną analizę sloganów skandowanych podczas demonstracji politycznej, jaka miała miejsce 18 listopada 1989 r. w Ostrawie (Petr Kaderka).

Omawiana publikacja zawiera także, oprócz indeksu nazwisk i indeksu rzeczowego, imponującą bibliografię prac Jany Hoffmannovej za lata 1974–2019, sporządzoną przez Alenę Nejedłą i Janę Papcunová (s. 497–533).

Przedstawiany zbiór studiów reprezentuje znaczną różnorodność tematyczną i metodologiczną prac w nim zawartych. Nie umniejsza to jednak jego wartości, jest bowiem świadectwem wielowątkowych zainteresowań współczesnych lingwistów czeskich i słowackich zagadnieniami stylistyki, jak i potwierdzeniem stałego poszerzania eksploracji badawczych o nowe konteksty. Jest to publikacja interesująca i ważna, dostarcza bowiem dalszych inspiracji dla kolejnych lingwistów zainteresowanych nowoczesnymi badaniami stylistycznymi.

Literatura

- H a m p l L., 2020, *Siedem dekad – życiowy jubileusz Profesor Jany Hoffmannovej*, „Bohemistyka”, nr 4, s. 619–622.
- H o f f m a n n B., H o f f m a n n o v á J., 2015, *Dialogické interpretace*, Praha.
- H o f f m a n n o v á J., 1997, *Stylistika a... Současná situace stylistiky*, Praha.
- H o f f m a n n o v á J., Č m e j r k o v á S., (red.), 2011, *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*, Praha.
- H o f f m a n n o v á J., H o m o l á č J., M r á z k o v á K., 2019, *Syntax mluvené češtiny*, Praha.
- H o f f m a n n o v á J., M ü l l e r o v á O., 1994, *Kapitoly o dialogu*, Praha.
- H o f f m a n n o v á J., M ü l l e r o v á O., 1999, *Dialog v češtině*, München.
- H o f f m a n n o v á J., M ü l l e r o v á O., 2000, *Jak vedeme dialog z institucemi*, Praha.
- H o f f m a n n o v á J., M ü l l e r o v á O., 2007, *Čeština v dialogu generací*, Praha.
- H o f f m a n n o v á J., M ü l l e r o v á O., S c h n e i d e r o v á E., 1992, *Mluvená čeština v autentických textech*, Jinočany.
- H o f f m a n n o v á J., M ü l l e r o v á O., Z e m a n J., 1999, *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*, Praha.